

o vlastitoj povijesti u globalnom kontekstu. Čitati Belicha znači ući u svijet u kojem se kuga pretvara u motor povijesti, u kojem se ruše mitovi i otvaraju nove perspektive, te u kojem se i Dubrovnik, zajedno s Hrvatskom, smješta na svjetsku pozornicu. To je djelo koje otvara perspektive, tjera na razmišljanje i podsjeća da su u povijesti, kao i u životu, i veliki i mali dio iste priče.

Adrian FILČIĆ

HRVOJE PETRIĆ I TOMISLAV BRANDOLICA, EKONOMSKA ZBILJA JE CRVENA NIT POVIJESTI: HRVATSKA HISTORIOGRAFIJA I EKONOMSKA HISTORIJA, FILOZOFSKI FAKULTET U ZAGREBU CENTAR ZA KOMPARATIVNOHISTORIJSKE I INTERKULTURNE STUDIJE I FF PRESS, ZAGREB 2024., STR. 212.

Knjiga *Ekonomska zbilja je crvena nit povijesti: Hrvatska historiografija i ekonomska historija* Hrvoja Petrića i Tomislava Brandolice predstavlja ambiciozan i metodološki uspješan prikaz sustavnog sagledavanja razvoja ekonomske historije unutar hrvatske historiografije. Autori se u ovom djelu ne zadržavaju samo na deskriptivnom prikazu pojedinih radova ili autora, već nude široku, problemski strukturiranu sintezu koja ekonomskoj povijesti pristupa kao integralnom i nezamjenjivom dijelu povijesne znanosti. Već u uvodnim dijelovima knjige jasno se artikulira temeljna polazna točka autora: ekonomska sfera nije tek jedna od mogućih tema historiografskog interesa, nego predstavlja ključni okvir unutar kojega se mogu razumjeti društveni odnosi, politički procesi i kulturne promjene. Oslanjajući se na misao da je »ekonomska zbilja crvena nit povijesti«, autori pozicioniraju ekonomsku historiju kao disciplinu koja omogućuje dublje i složenije tumačenje povijesnih procesa, osobito u hrvatskom kontekstu, obilježenom dugotrajnim institucionalnim, političkim i gospodarskim diskontinuitetima.

Struktura knjige kronološko-tematski je jasno razrađena. Nakon uvodnog teorijsko-metodološkog okvira, središnji dio djela podijeljen je na nekoliko velikih cjelina koje prate razvoj ekonomske historije od njezinih začetaka do suvremenosti. Takva struktura omogućava čitatelju da istodobno prati promjene u historiografskim interesima, metodama i interpretativnim pristupima, ali i širi društveni kontekst u kojem se ta znanstvena disciplina oblikovala. U poglavljima posvećenima razdoblju do 1918. godine autori pokazuju kako se ekonomske teme u hrvatskoj historiografiji javljaju postupno i fragmentarno, najčešće kao sporedni elementi unutar političke ili državno-pravne povijesti. Analiziraju se doprinosi ključnih autora 19. i ranog 20. stoljeća, pri čemu se jasno ukazuje na ograničenja tada dominantnih metodoloških pristupa, ali i na pionirske pokušaje da se gospodarski odnosi uključe u šire povijesne narative. Autori prve radove iz područja ekonomske historije realno vrednuju i smještaju ih u okvire tadašnjih znanstvenih i institucionalnih mogućnosti.

Razdoblje od 1918. do 1945. godine u knjizi je obrađeno kao faza individualnih doprinosa i postupnog jačanja interesa za gospodarsku problematiku. Autori detaljno prikazuju djelovanje pojedinaca koji su, često izvan čvrstih institucionalnih okvira, razvijali ekonomsko-historijska istraživanja, nerijetko povezana s aktualnim društvenim i političkim pitanjima. Posebna se pozornost posvećuje povezanosti ekonomske povijesti s razvojem ekonomske znanosti, statistike i socijalnih istraživanja, čime se dodatno naglašava interdisciplinarni karakter ove discipline. Jedno od središnjih mjesta u knjizi zauzima analiza razdoblja nakon 1945. godine, kada dolazi do izgradnje institucionalnog okvira ekonomske historije. Autori ovdje sustavno prikazuju osnivanje instituta, jačanje sveučilišne nastave, razvoj znanstvenih časopisa i povećan opseg istraživanja. Istodobno, ne zanemaruju ni ideološki kontekst u kojem se ta istraživanja odvijaju, pokazujući kako su marksistički teorijski okviri s jedne strane poticali interes za ekonomsku problematiku, dok su s druge strane nametali određena interpretativna ograničenja. Upravo u tom dijelu knjige jasno dolazi do izražaja autorska sposobnost uravnoteženog vrednovanja – bez jednostranih osuda ili nekritičkog prihvaćanja.

Autori knjige razdoblje od kraja 1960-ih godina označavaju kao ključno za afirmaciju i puni zamah ekonomske historije u okviru hrvatske historiografije. Upravo u tom razdoblju dolazi do jasnijeg

institucionalnog učvršćivanja discipline, povećanja broja istraživača, tematskog širenja i metodološke raznolikosti, ali i do njezina snažnijeg uključivanja u šire historiografske i društveno-znanstvene tokove. Ovaj razvoj bio je potaknut i širim društvenim okolnostima – reformskim procesima u socijalističkoj Jugoslaviji, jačanjem interesa za strukturalne i društvene procese te relativnim otvaranjem prema međunarodnim znanstvenim utjecajima. U tom se kontekstu ekonomska historija postupno izdvaja iz ranijeg statusa pomoćne ili sporedne discipline te se sve više profilira kao relevantno istraživačko polje za razumijevanje industrijalizacije, agrarnih odnosa, regionalnih gospodarskih razlika, radništva i društvenih struktura. Značajnu ulogu u tom procesu imala je generacija povjesničara i povjesničarki koja je djelovala unutar sveučilišnih i istraživačkih institucija, ponajprije u Zagrebu, ali i u drugim znanstvenim središtima.

Među najistaknutijim imenima toga razdoblja autori posebno izdvajaju Igora Karamana, ali i Miru Kolar-Dimitrijević, koja je dala jedan od najvažnijih doprinosa istraživanju industrijskog razvoja, radništva i socijalne strukture u Hrvatskoj u 19. i 20. stoljeću. Njezini radovi, temeljeni na iscrpnom arhivskom istraživanju i statističkoj građi, predstavljali su primjer sustavne i empirijski utemeljene ekonomske historije, ali i pokušaj da se ekonomski procesi povežu s društvenim i socijalnim odnosima. Kolar-Dimitrijević ujedno je bila i jedna od rijetkih autorica koja je kontinuirano reflektirala metodološke i teorijske pretpostavke discipline, upozoravajući na potrebu šireg i slojevitijeg pristupa gospodarskoj prošlosti. Značajno je što je profesorica Mira Kolar-Dimitrijević odgojila generacije ekonomski povjesničara u Hrvatskoj također i autorica pogovora knjizi. Važno mjesto u razvoju ekonomske historije nakon 1960-ih zauzima i Ivan Erceg, čiji su radovi obuhvaćali širok raspon tema – od povijesti industrije i bankarstva do agrarnih odnosa i regionalnih gospodarskih struktura. Erceg je osobito značajan po nastojanju da gospodarske pojave promatra dugoročno, u kontinuitetu, te da ih poveže s institucionalnim i društvenim promjenama. Njegov rad u Jugoslavenskoj akademiji znanosti i umjetnosti pridonio je afirmaciji ekonomske historije kao discipline koja nadilazi puko deskriptivno izlaganje ekonomskih pokazatelja. Također značajan je kao jedan od pokretača te glavni urednik časopisa *Acta historico-oeconomica Iugoslaviae* čiji je prvi broj objavljen 1974. godine u Zagrebu. Časopis je omogućio bolju integraciju povjesničara na području Hrvatske i Jugoslavije te ih je usmjeravao i poticao u istraživanju tema iz gospodarske povijesti.

Marijan Maticka dao je važan doprinos istraživanju agrarne povijesti i položaja seljaštva, osobito u razdoblju između dvaju svjetskih ratova i agrarne reforme i kolonizacije nakon 1945. godine. Njegovi radovi, kako ističu autori, upozoravali su na dugotrajne strukturne probleme poljoprivrede i ruralnih područja te su predstavljali most između ekonomske, socijalne i demografske povijesti. Time je agrarna tematika, često marginalizirana u odnosu na industrijalizaciju, dobila znatno vidljivije mjesto u historiografiji. Poseban doprinos metodološkom razvoju discipline dao je Tomislav Raukar, osobito kroz istraživanja srednjovjekovne gospodarske povijesti. Raukar je ekonomske fenomene – poput trgovine, gradskog razvoja i proizvodnih odnosa – dosljedno smještao u širi društveni i kulturni kontekst, čime je pokazivao da ekonomska historija nije ograničena isključivo na modernu i suvremenu povijest. Njegov rad bio je važan i u povezivanju hrvatske historiografije s međunarodnim trendovima, osobito onima koji su naglašavali strukturalnu i dugotrajnu analizu povijesnih procesa.

U ovom razdoblju neizostavna je i uloga Vladimira Stipetića, ekonomista koji je svojim radovima o gospodarskom razvoju, ekonomskim pokazateljima i povijesti ekonomske misli snažno utjecao na razumijevanje dugoročnih ekonomskih procesa u Hrvatskoj. Iako formalno izvan povijesne struke, Stipetićeve radovi predstavljaju važnu dodirnu točku između ekonomske znanosti i ekonomske historije, a autori knjige ističu njegov doprinos sinteznom sagledavanju gospodarskog razvoja.

Razdoblje od kraja 1960-ih do početka 1990-ih autori s pravom označavaju kao vrijeme »punog zamaha« ekonomske historije. U tom se razdoblju povećava broj znanstvenih radova, jača prisutnost ekonomskih tema u historiografskim časopisima, a ekonomska historija postaje vidljivija i u nastavi na sveučilištima. Istodobno se širi i tematski raspon istraživanja – od industrije i radništva, preko agrara i demografije, do regionalnih i lokalnih gospodarskih studija. Unatoč ideološkim ograničenjima socijalističkog sustava, autori ističu da je upravo u tom razdoblju ekonomska historija ostvarila

neke od svojih najvažnijih znanstvenih dometa. Kasniji slom institucionalnih okvira i fragmentacija istraživačkih interesa nakon 1990. godine dodatno naglašavaju važnost tog razdoblja kao svojevrsnog vrhunca discipline u hrvatskoj historiografiji

U poglavljima posvećenima razdoblju od 1990-ih godina do danas autori donose kritičku analizu suvremenog stanja discipline. Iako se bilježi pluralizam tema i pristupa, upozorava se na problem fragmentacije istraživanja, slabljenja institucionalne potpore i smanjenja interesa za sintezne radove. Međutim, knjiga ne završava pesimistično. Naprotiv, u završnim razmatranjima ističu se potencijali budućeg razvoja ekonomske historije, osobito kroz nove metodološke pristupe, jaču interdisciplinarnost i povezivanje s globalnim historiografskim tokovima. Autori također prikazuju aktualno stanje ekonomske historiografije kroz prikaz aktualnih autora i tema.

Posebnu dodanu vrijednost knjige čine poglavlja posvećena pojedinim istraživačkim usmjerenjima (stara povijest, srednji vijek, rani novi vijek, moderna i suvremena povijest), kao i pregledi najvažnijih sinteza, časopisa i stručnih publikacija. Time knjiga dobiva i karakter referentnog vodiča kroz hrvatsku ekonomsku historiografiju. Završni dio, koji uključuje razgovore s vodećim ekonomskim povjesničarima druge polovice 20. stoljeća: Ivanom Ercegom, Mirom Kolar, Marijanom Matickom, Tomislavom Raukarom i Vladimirom Stipetićem. Jasno strukturirani razgovori djelu daju dodatnu vrijednost jer omogućavaju uvid u osobna iskustva, metodološka promišljanja i vizije budućnosti struke. Popis korištene literature predstavlja svojevrsan pregled dosadašnje bibliografije ekonomske historije u Hrvatskoj što možemo smatrati kao nastavak ideje uredništva časopisa *Acta historico-oeconomica* o redovitoj izradi bibliografije radova iz područja ekonomske povijesti.

Knjiga *Ekonomska zbilja je crvena nit povijesti* predstavlja iznimno cjelovito, analitično i poticajno djelo. Njena vrijednost nije samo u sustavnom prikazu razvoja ekonomske historije u Hrvatskoj, nego i u jasnom pozivu na obnovu interesa za ekonomsku dimenziju povijesnih procesa. Riječ je o knjizi koja istodobno služi kao sinteza, kritička analiza i poticaj za buduća istraživanja te kao takva zauzima važno mjesto u suvremenoj hrvatskoj historiografiji.

Hrvoje PAVIĆ

ASTRID GOTTCHE, HANS-PETER HUTTER, KLIMA WANDELT WIEN RÜCK- UND AUSBLICKE AUF UNSERE STADTLIBEN, LEYKAM-WIEN MUSEUM, 2025., 285 STR.

Knjiga o klimatskim promjenama u gradu Beču suvremeni je prikaz dugoročnih procesa koji jasno i vidljivo mijenjaju svakodnevni život bečkih građana. U navedenoj knjizi nastoji se iz povijesnih iskustava protekla dva stoljeća predvidjeti događanja i procese u bliskoj budućnosti. Teme koje su u tom smislu analizirane sežu od doživljaja zime i zimskih sportova, prometne infrastrukture, parkovnih površina i ozelenjelih zgrada do bečkih vrtova, šuma i rijeke Dunav. Autori knjige su Astrid Göttche i Hans-Peter Hutter. Astrid Göttche studirala je povijest umjetnosti, kao i povijest, germanistiku i kazališne studije na sveučilištima u Beču i Hamburgu. Njezina istraživanja i publikacije usredotočuju se na teme iz bečke urbane i kulturne povijesti, kao i austrijske povijesti. Hans-Peter Hutter je specijalist za higijenu i mikrobiologiju, s primarnim interesom za medicinu okoliša i preventivnu medicinu i ekologiju u Centru za javno zdravstvo Medicinskog sveučilišta u Beču. Njegov rad usmjeren je prema znanstveno utemeljenim procjenama rizika i komunikacijama o rizicima za okoliš.

Knjiga je podijeljena na dvadeset i jedno poglavlje. Uz naslov svakog poglavlja s inovativnim naslovima, nalazi se kratki opis sadržaja. U prvom poglavlju autori obrađuju fenomen tzv. »zelenih fasada«, odnosno sadnje biljaka na fasadama stambenih zgrada. Počinju od znamenite »Majolike« Otta Wagnera, a nastavljaju s praksom »zazelenjivanja« stambenih zgrada u smislu prevencije globalnog zatopljenja. Navode primjere novijih zgrada u gradu i promatraju ih u kontekstu klimatskih promjena, ali i prostornih planova grada. Danas se manje radi o estetskim razlozima, a više o urbanističkom razvoju

Economic- and Ecohistory

Ekonomska i ekohistorija

Journal for Economic History and Environmental History

Časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša

Topic / Tema broja

Environmental Histories of Southern Central
Europe: State of the Field Perspectives
(Hungary, Croatia and Slovenia)

*Povijesti okoliša južnog dijela srednje Europe: Pregledi stanja
istraživanja (Mađarska, Hrvatska i Slovenija)*

Volume XXI / Number 21

Zagreb – Samobor 2025

ISSN 1845-5867

UDK 33 + 9 + 504.3

Publishers / Nakladnici:

Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju
Society for Croatian Economic History and Environmental History
Ivana Lučića 3, HR – 10000 Zagreb
sites.google.com/site/ekoekohist/

Izdavačka kuća Meridijani
p.p. 132, 10430 Samobor
tel.: 01/33-62-367, faks: 01/33-60-321
e-mail: meridijani@meridijani.com
www.meridijani.com

Co-publisher / Sunakladnik: Ekohistorijski laboratorij Centra za inovativne studije Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb, Hrvatska www.ffzg.unizg.hr; <http://ckhis.ffzg.unizg.hr/>

Editor-in-chief / Glavni i odgovorni urednik:
Hrvoje Petrić

Guest Co-Editor / Gost su-urednik:
Žiga Zwitter

Editorial Staff / Uredništvo:

Željko Holjevac, Mira Kolar-Dimitrijević, Dubravka Mlinarić, Nenad Moačanin, Hrvoje Petrić, Drago Roksandić, Mirela Slukan Altić, Ivica Šute, Žiga Zwitter

International Editorial Board / Međunarodno uredničko vijeće:

Drago Roksandić – president/predsjednik (*Zagreb*), Daniel Barić (*Sorbonne-Paris, Francuska*), Marija Benić Penava (*Dubrovnik*), Slaven Bertoša (*Pula*), Zrinka Blažević (*Zagreb*), Tatjana Buklijaš (*Auckland, New Zealand*), Ljiljana Dobrovšak (*Zagreb*), Goran Đurđević, Josip Faričić (*Zadar*), Borna Fürst Bjeliš (*Zagreb*), Boris Golec (*Ljubljana, Slovenija*), Hrvoje Gračanin (*Zagreb*), Paul Hirt (*Tempe, SAD*), Andrej Hozjan (*Maribor, Slovenija*), Egidio Ivetić (*Padova, Italija*), Silvije Jerčinović (*Križevci*), Isao Koshimura (*Tokio, Japan*), Marino Manin (*Zagreb*), Christof Mauch (*München, Njemačka*), Kristina Milković (*Zagreb*), Ivan Mirnik (*Zagreb*), Mirjana Morosini Dominick (*Washington D.C., SAD*), Géza Pálffy (*Budimpešta, Mađarska*), Daniel Patafta (*Zagreb*), Hrvoje Petrić (*Zagreb*), Lajos Rácz (*Szeged, Mađarska*), Gordan Ravančić (*Zagreb*), Marko Šarić (*Zagreb*), Mladen Tomorad (*Zagreb*), Milan Vrbanus (*Slavonski Brod, Zagreb*), Frank Zelko (*Honolulu, SAD*), Žiga Zwitter (*Ljubljana, Slovenija*) Zlata Živaković Kerže (*Osijek*), Matija Zorn (*Ljubljana*), Ivana Žebec Šilj (*Zagreb*)

Article's UDC markups / UDK oznake članaka:
Ivica Zvonar

Layout / Prijelom:
Saša Bogadi

Journal directors / Za nakladnike:
Petra Somek, Hrvoje Petrić, Domagoj Tončinić

ISSN 1849-0190 (Online) ISSN 1845-5867 (Tisak)

Print by / Tisak:
Bogadigrafika, Koprivnica 2025.

Mailing addresses / Adresa uredništva:

Hrvoje Petrić (editor/urednik)
Odsjek za povijest, Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb
e-mail: hrvoje.petric@ffzg.hr
ili Vinka Vošickog 5, HR-48000 Koprivnica

Cover / Na naslovnici:

Plan for reinforcing the banks of the Savinja in the district of Novo Celje, 1832.

Ekonomsku i ekohistoriju referiraju:

CAB Abstracts
HISTORICAL ABSTRACTS, ABC CLIO Library, Santa Barbara, California, USA
AMERICA: HISTORY AND LIFE, Washington, USA
JOURNAL OF ECONOMIC LITERATURE (JEL), Pittsburgh, USA
CENTRAL AND EASTERN ONLINE LIBRARY, Frankfurt am Main, Deutschland
ECONLIT – AMERICAN ECONOMIC ASSOCIATION, Nashville, USA